
Vedlegg 7 Faglig oppdragsbeskrivelse

1 BAKGRUNN

Som landsomfattende eiendomsaktør med en særdeles differensiert eiendomsportefølje, møter Forsvarsbygg mange problemstillinger knyttet til forurensset grunn, vann og sediment. Forsvarssektorens bruk av denne porteføljen medfører blant annet utslipp til eller påvirkning av vann. Forsvarsbygg gjennomfører derfor som en del av sitt forvaltningsansvar, ulike typer vannprøvetaking. Blant annet overvåkes avrenning og utslipp til vann fra skytebaner, flystasjoner og oppfølging av ulike tekniske anlegg. Vannprøvetakingen utføres både av interne og eksterne.

Forsvarsbygg har i flere år jobbet med å få på plass rammevilkår som reguleringer av arealbruken og anlegg, og tillatelser etter forurensningsregelverket. Når disse foreligger, ligger ansvaret for oppfølgingen også til Forsvarsbygg.

I flere tillatelser er det spesifisert at tredjepartskontroller skal gjennomføres. Kravet kommer i tillegg til kravet om gjennomføring av internkontroller.

Tillatelser utstedes av kommuner, Statsforvalteren og Miljødirektoratet - og omfattes av ulike lover og forskrifter - blant annet forurensningsloven, forurensningsforskriften, drikkevannsforskriften, vannforskriften, naturmangfoldloven og vannressursloven. Flere områder er også regulert etter plan- og bygningsloven og kan ha egne bestemmelser vedrørende ytre miljø.

Forsvarsbygg har også miljøstrategier og andre føringer som skal dokumenteres mht. oppfølging og resultat.

2 OM LEVERANSENE

2.1 Generelt om leveransen

Rammeavtalen omfatter tredjepartskontroll av innhold i overvåkings- og måleprogrammene laget for vann-overvåkingen - primært for lokasjoner der vi har tillatelser med krav om gjennomføring av tredjepartskontroll, men også av tillatelser uten slike krav, samt av utslipp der vi ikke har formelle tillatelser (kun egen-/internkontroll). Tredjepartskontrollen vil være både av overordnede overvåkingsprogrammer, måleprogrammer og ulike deler av gjennomføringen av prøvetakingen, samt oppfølgingen av resultatene – dvs. Vårt "system" for oppfølging av lokasjonstypene – dvs.

- aktive skyte- og øvingsfelt
- nedlagte skyte- og øvingsfelt
- flystasjoner hvor det benyttes fly- og baneavisingsskjemikalier, og ev. har brannøvingsfelt o.a.

Så langt er det få flystasjoner som har krav i tillatelsene om gjennomføring av tredjepartskontroll. Dette gjelder også øvrige tillatelser til utslipp. Hovedarbeidet vil derfor i første omgang omfatte skyte- og øvingsfeltene.

Skyte- og øvingsfeltene (SØF)

Vannprøvetakingen for å følge med på utlekking av håndvåpenammunisjonsrelaterte metaller fra skytebaner, startet i 1991 i noen felt, for så å etter hvert omfatte alle felt i Forsvarsbyggs portefølje. Ved utgangen av 2022 forvalter Forsvarsbygg over 40 aktive SØF. Av disse har miljømyndighetene utstedt tillatelser for 13 aktive skyte- og øvingsfelt. Arbeid med gjestående søknader og myndighetenes prosesser med å utstede tillatelser, er i gang for ytterligere 11 av disse.

Forsvarsbygg har rammeavtale med NIBIO (Norsk institutt for bioøkonomi) for bistand i overvåkingen av de aktive og nedlagte skyte- og øvingsfeltene. Gjeldende rammeavtale ble inngått 08.11.2022. En av oppgavene i denne, er revidering av det overordnede overvåkingsprogrammet for de aktive feltene, for å bedre dekke dagens interne behov og eksterne krav til informasjon og dokumentasjon.

Siden Forsvarsbygg sist reviderte overvåkingsprogrammet i 2019, har det kommet nye krav til vannkvaliteten. I tillegg har Forsvarsbygg i forbindelse med tilsyn fra miljømyndigheten, fått innspill om hva de mener vi skal beskrive og dokumenteres bedre. Tidspunktet for tredjepartskontrollen av det overordnede overvåkingsprogrammet vil bli avtalt nærmere - om den skal gjøres før eller etter at revidert program lages/er laget.

Flystasjonene

Ved utgangen av 2022 er krav til gjennomføring av tredjepartskontroll kun i et par av tillatelsene gitt til flystasjonene. Ved søknader om nye eller endringer av eksisterende tillatelser for flystasjonene, forventes det at krav om gjennomføring av tredjepartskontroller vil bli vanlig. Flere av tillatelsene omfatter utslipp/avrenning fra ulike typer områder og bruk av arealene på flystasjonene, samt utstyr og anlegg som skal rense utslippene før videre utslipp til resipient, som for eksempel vann som går via oljeutskillere.

2.2 Mål for leveransen

Forsvarsbyggs mål med gjennomføringen av tredjepartskontrollen er i tillegg til å følge opp krav i tillatelser, å oppnå en forbedring som bidrar *til* å

- sikre kvaliteten i gjennomføringen av arbeidene og dataene vi samler inn
- redusere usikkerhetene i alle ledd
- tilfredsstilleformidlingen og videre bruk av resultatene
  - mht. nødvendig oppfølging internt
  - ved rapportering fra Forsvarsbygg til databaser og Altinn
  - som dokumentasjon på oppfølging av lover (forurensningsloven, naturmangfoldloven, vannressursloven), forskrifter (forurensningsforskriften, vannforskriften), forsvarssektorens miljøstrategi og sektoransvaret for ytre miljø ellers.

2.3 Krav til gjennomføring

I tillegg til å gjennomgå dokumentene opp mot mål, retningslinjer, lover, forskrifter og veiledere, forventer Forsvarsbygg at leverandøren *ved behov*, også drar ut i felt sammen med ansatt i Forsvarsbygg som kjenner lokasjonen og prøvetakingen der. Dette for å ha et godt grunnlag for vurderinger av vannprøvetakingen og punktenes plasseringer.

2.3.1 Responstid

Leverandør skal være tilgjengelig på telefon og e-post kl. 0800-1600 på virkedager.

Leverandøren skal bekrefte mottak av avrop fra oppdragsgiver innen to virkedager. Dersom ikke annet fremgår av avropet er frist til å påbegynne oppdraget 10 virkedager.

2.3.2 Forventninger før oppstart

Det forutsettes at leverandøren setter seg godt inn i prosjektene. Dokumenter det vises til skal være lest gjennom før oppstartsmøtet. Fra vannovervåkingen i aktive skyte- og øvingsfelt er overvåkingsprogrammet, flere spesifikke måleprogrammer for enkeltfelt og årsrapporter å finne her: <https://www.forsvarsbygg.no/no/miljo/miljo-i-skyte-og-ovingsfelt/grunn-og-vatn/>.

Oppdraget skal gjennomføres på en effektiv måte og etter avtalt plan, uten at dette går ut over kvaliteten.

Hva som skal kontrolleres det enkelte år, må avklares og prioriteres. For de aktive skyte- og øvingsfeltene har Forsvarsbygg laget en tentativ plan med gjennomføring av kontroll av fem felt/år.

2.3.3 Oppstart

Leverandøren skal i samarbeid med Forsvarsbygg,

- 1) *gjennomgå oppdragets innhold* slik at vi sammen oppnår mest mulig omforent forståelse mht. gjennomføring av dette, og produktet som forventes levert. Det kan være mulig at oppdraget bør deles opp i flere deloppgaver – eksempelvis

- a. *innholdet i det overordnede overvåkingsprogrammet*
- b. *innholdet i og utformingen av måleprogrammene for det enkelte felt*
- c. *systemet for kvalitetssikringen av*
  - i. *underlaget for og gjennomføringen av prøvetakingen,*
  - ii. *kontroll av laboratorieanalysene og ev. oppfølging ut fra nivåene som måles*
- d. *innholdet og formatet på oversiktene om utviklingen i punktene i hvert felt* – herunder deres egnethet for videre bruk internt
- e. *innholdet og informasjonen som gis i rapportene som skrives årlig/hvert femte år* – om den er dekkende for målene med vannovervåkingen jf. punkt 2.2

- 2) *lage en fremdriftsplan* for leveransen med jevnlig status- og avklaringsmøter

2.3.4 Rapportering fra gjennomførte kontroller

Leverandøren skal årlig innen utløp av oktober, *levere* en rapport (kortfattet og konsis) med

- resultatene av den utførte kontrollen inneværende år - jf. beskrivelsen over

- oppsummerte funn samt de positive og negative sidene ved disse
- funnene skal diskuteres mht. til hva som anses å ha betydning for vannovervåkingen og videre bruk av dataene
- anbefalinger til forbedringer/forslag til endringer skal listes og begrunnes.

Arbeidsspråk er norsk. Alle dokumenter, møtetreferater mv. skal skrives på norsk. Muntlige framstillinger og presentasjoner vil også foregå på norsk.

Dokumentasjonen som leverandøren overleverer, skal være på standard filformater jf. Microsoft 365. Punkt plasseringene kan oversendes som shape-filer. Fotografier leveres som jpg-filer.

2.4 Utfyllende informasjon om vannprøvetakingen/-overvåkingen

Under har vi vist eksempler fra vannovervåkingsprogrammet for aktive skyte- og øvingsfelt (SØF). Tilsvarende vil være aktuelt for de andre gruppene av tillatelser også. Andre lokasjonstyper er i tillegg vist lenger nede i dokumentet.

2.4.1 Aktive skyte- og øvingsfelt

Dagens overvåkingsprogram med tilhørende måleprogram for det enkelte felt, er basert på flere elementer og dokumenter:

- Forsvarsbyggs internkontroll for å fange opp endringer i avrenningen fra skytebanene
- gjennomført tredjepartskontroll i 2018
- føringer i vannforskriften
- krav i tillatelser
- tilsyn gjennomført av Statsforvalteren og Miljødirektoratet – og innspill mottatt til forbedringer ved tilsynet

Til grunn ligger også

- Miljødirektoratets veileder for gjennomføring av industrikontroll som kan lastes ned herfra: <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/forurensning/industri/for-naringsliv/forventninger-til-industriens-utslippskontroll/>
- aktuelle standarder - NS-EN 5667-serien – og Forsvarsbyggs prosedyrer som bygger på disse
- www.forsvarsbygg.no
- www.vannportalen.no - med regelverk og veiledere

Tredjepartskontrollen av

- det overordnede (nasjonale) vannovervåkingsprogrammet for SØF skal danne grunnlag for å revidere dette programmet, slik at det oppfyller kravene til egenkontroll, internkontroll og dokumentasjonen av ev. påvirkning fra bane- og arealavrenning mht. bruk og forvaltning, samt ev. utslipp jf. ulike lover og forskrifter og sektorens miljøansvar, samt punktene etablert for å sikre nødvendig kontroll og kvalitet.
- måleprogrammene fra enkeltfeltene skal gjennomgå mht. forbedring av innholdet, dvs. opplysningene om feltet, prøvetakingen og tiltak, underlaget for punktene som er valgt og

beskrivelsene av disse. Måleprogrammene skal henge sammen med og knyttes opp mot det overordnede overvåkingsprogrammet og (fem)årsrapportene som skrives. Feltenes «historikk» må kunne leses ett sted og følges opp og ivaretas videre ved revisjoner.

- (fem)årsrapportene skal gjennomgå mht. forbedring av innholdet for videre bruk av resultater og informasjonen i disse. Eksempel for videre bruk er, innspill til behov for ytterligere kartlegging og tiltaksvurderinger, tilbakemelding til prøvetaker/felt-ansvarlig nødvendig for drift og bruk av baner, rapportering av data til databasen [Vannmiljø](#) og i [Altinn](#) jf. tillatelsens krav – med ev. informasjon utover rene data/resultater.

2.4.2 Nedlagte skyte- og øvingsfelt

Forsvarsbygg fikk i oppdrag tidlig på 2000-tallet å sanere en rekke nedlagte skyte- og øvingsfelt - opprinnelig 27. Arbeidet startet opp rundt 2008, og ved utgangen av 2022 gjenstår sanering av to felt.

Etter saneringen følges feltene opp med vannprøvetaking for å overvåke tilstanden og utviklingen av denne. Vannprøvetaking og overvåking har også blitt utført før og under tiltak.

Tredjepartskontrollen skal bidra til

- å avdekke styrker og svakheter i dagens prøvetakingsregimer, gjennomføringen og vurderinger av resultatene
- forbedringer i dagens program

Forsvarsbygg rapporterer i dag til den myndighet som har gitt tillatelse/pålegg i det enkelte prosjekt og vanligvis er det krav om overvåking tre ganger årlig i tre år. Analyseresultatene rapporteres i Altinn årlig.

2.4.3 Flystasjoner

For flystasjonene er det i ulik grad laget egne overvåkingsprogram, men spesifikke prøvetakingsplaner finnes for alle. På flystasjonene er det ofte flere typer av utslipp og avrenning fra areal, og ulike tekniske anlegg som for eksempel oljeutskillere som skal driftes, vedlikeholdes og prøvetas. Utslippene kan være direkte til resipient, men også i form av påslipp til kommunalt avløpsnett.

Forsvarsbygg jobber med å få på plass et felles overvåkingsprogram for flystasjonene som det enkelte måleprogram (prøvetakingsplan) knyttes opp mot. Per i dag rapporteres det kun inn i Altinn.

Som nevnt under 2.1 er det er kun krav til gjennomføring av tredjepartskontroll i et par tillatelser gitt til flystasjonene. Gjennomføring av tredjepartskontroll for oppfølging av flystasjonene vil muligens ikke bli aktuelt før i 2024 når et overordnet overvåkingsprogram er på plass.

Tredjepartskontrollen skal bidra til

- å avdekke styrker og svakheter i dagens prøvetakingsregimer, gjennomføringen og vurderinger av resultatene med bruken av disse i den videre oppfølgingen i regionene
- forbedringer i dagens program ut fra gjennomføringsmulighetene i regionene og sentralt

2.5 Krav til konsulenter

2.5.1 Krav til kapasitet

Leverandør skal ha tilstrekkelig kapasitet til å gjennomføre oppdrag under rammeavtalen, herunder også ved sykdom eller fravær av tilbudte konsulenter, eller stor arbeidsmengde fra oppdragsgiver.

Skifte av personell skal godkjennes av oppdragsgiver. Nye ressurser skal ha tilsvarende eller bedre kompetanse og erfaring, og leverandør skal dokumentere dette i forbindelse med evt. Skifte.

2.5.2 Krav til erfaring

Rammeavtalen har to konsulentnivåer:

- Hovedressurs: over 5 års relevant erfaring
- Støtteressurs: 2-5 års relevant erfaring

2.5.3 Fagkategorier

Rammeavtalen har to fagkategorier; Vann og Teknisk.

Fagkategorien Vann

Tilbudte personer bør kunne gjennomføre, forstå og vurdere resultater fra miljøtekniske undersøkelser (kartlegging/gjennomføring av undersøkelser av areal, grunn og vannkvalitet), hvordan arealene kan påvirkes av aktuell bruk, samt drift, vedlikehold og øvrig forvaltning. Personene bør også ha vært involvert i revisjoner/miljørevisjoner.

Fagkategorien Teknisk

Tilbudte personer bør ha kjennskap til aktuelle tekniske anlegg mht. bruk, oppfølging med prøvetaking, samt optimalisering av drift og vedlikehold for å sikre anleggets funksjonalitet.